

УДК 595.142.39(477.85)

БІОТОПІЧНИЙ РОЗПОДІЛ ЛЮМБРИЦИД ДОЛИНИ ПРУТА В МЕЖАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ГОРБИСТО-ГРЯДОВОГО ЛІСОВОГО РАЙОНУ

В. Ф. Череватов

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,
Чернівці, Україна, cherevatov@email.ua

BIOTOPIC DISTRIBUTION OF EARTHWORMS ON THE TERRITORY OF THE RIVER PRUT VALLEY WITHIN THE BORDERS OF CHERNIVTSI HILLOCKY RANGE REGION

V. F. Cherevatov

J. Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine, cherevatov@email.ua

Одним із найбільш сталих компонентів ґрунтової мезофауни є дощові черви (Lumbricidae, Oligochaeta), розповсюджені в усіх ландшафтних зонах від тундри до пустель. Завдання цієї роботи – визначити видовий склад дощових червів прибережних біоценозів ріки Прут у межах Чернівецького вододільного горбисто-грядового лісового фізико-географічного району (Чернівецька область), порівняти структуру угруповань залежно від типу біогеоценозу та частини схилу (зокрема, у грабовому лісі). Дослідження проводили в околицях сіл Глинниця, Стрілецький Кут, Біла, Бурдеї та інші Кіцманського району Чернівецької області. Тут переважають урочища з малопродатними для обробки землями, що сприяє збереженню лісів, які утворюють досить великі масиви. Основу ґрунтового покриву складають переважно сірі лісові, опідзолені, у тій чи іншій мірі оглеєні ґрунти, які утворились тут на лесовидних суглинках. Нами досліджено різні типи біогеоценозів: ліс (грабовий, дубовий, буковий, грабово-дубовий, буково-грабовий), зруб, заплавні та звичайні луки, орні поля, сад.

У даному районі досліджень люмбрициди представлені 9 видами та підвидами, які належать до 7 родів: *Allolobophora leoni* Michaelsen, 1891, *Octalasion lacteum* (Orley, 1885), *Aporrectodea rosea* (Savigny, 1826), *A. caliginosa caliginosa* (Savigny, 1826), *A. caliginosa trapezoides* (Duges, 1828), *Lumbricus terrestris* Linnaeus, 1758, *Eisenia fetida* (Savigny, 1826), *Eiseniella tetraedra tetraedra* (Savigny, 1826), *Dendrobaena octaedra* (Savigny, 1826). Найпоширеніші серед них – *L. terrestris*, *O. lacteum*, *A. rosea*. Глибина проникнення люмбрицид – 40–50 см, нижче зустрічаються рідко лише сліди старих ходів – частина ґрунтового профілю, знизу обмежена збільшенням твердості ґрунту та зоною глинистих ґрунтів.

При дослідженні східного схилу грабового лісу на різних ділянках відмічена зміна видового складу дощових червів. На вершині схилу переважають *L. terrestris*, *O. lacteum* та *A. rosea*. На середині схилу зустрічається *O. lacteum*, *D. octaedra* та *A. rosea*, внизу схилу – *O. lacteum*, *A. caliginosa caliginosa* та *D. octaedra*. Тільки у нижній частині схилу знайдений космополітний *E. tetraedra tetraedra*, що закономірно, оскільки ці ділянки час від часу підтоплюються р. Прут. Як відомо, даний вид належить до групи амфібіотичних червів, тобто тих, життєвий цикл яких у тій чи іншій мірі пов'язаний із водою; молоді особини стають статевозрілими лише після певного періоду перебування в ґрунті, залитому водою. Майже однакова чисельність дощових червів на різних частинах схилу досягається не лише зміною кількості особин одного виду, а і збільшенням різноманіття видів у даній частині схилу. Наприклад, зниження кількості *A. rosea* внизу схилу компенсується появою *A. caliginosa caliginosa*. Відмінність видового складу люмбрицид спостерігалася не лише на різних частинах схилу в межах одного біотопу, але й у різних біогеоценозах. В агроценозах, як це було продемонстровано нами раніше для інших ділянок Прут-Дністровського межиріччя (Череватов, 1991), видовий склад найбідніший. В яблуневому саду із задерненням зустрічаються два види люмбрицид: *A. rosea* та *O. lacteum*. На кукурудзяному полі – лише один (*A. rosea*). На межі кукурудзяного поля та лісу є *O. lacteum* та з'являється *L. terrestris*. У буково-грабовому лісі, який межує з агроценозом (кукурудзяним полем) зустрічаються *O. lacteum*, *A. rosea* та *D. octaedra*. У дубовому лісі – *L. terrestris*, *D. octaedra*, у грабовому – *L. terrestris*, *A. rosea*, *A. caliginosa caliginosa*, *E. tetraedra tetraedra*. На заплавних луках люмбрициди відрізняються за якісним складом від багатовидових угруповань дощових червів лісових екосистем. Тут наявні *A. leoni*, *A. caliginosa trapezoides*, *A. caliginosa caliginosa*, *E. tetraedra tetraedra*.

Різноманіття дощових червів зростає в напрямку від агроценозів до добре зволжених природних біогеоценозів. Можна припустити, що покращення умов веде не тільки до збільшення кількості червів, а й дозволяє багатьом видам заселити близькі екологічні ніші без істотного підвищення конкуренції між ними.